

PERSBERICHT

Het jaar waarin alles anders werd

Rampjaar

2 juli - 13 november 2022

Jan Luyken, De Moord op de Gebroeders De Witt op 20 augustus 1672 (prent uit 1698)

Een vijandelijke invasie, overal paniek, een gruwelijke moordpartij. Het jaar 1672 is een rampjaar voor de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden. Het volk is redeloos, de regering radeloos en het land reddeloos. Emoties lopen hoog op, complottheorieën en *fake news* vinden gretig aftrek. Zondebokken zijn al snel gevonden. In de tentoonstelling *Rampjaar* zet het Haags Historisch Museum bezoekers aan het denken. Hoe kijken we hier 350 jaar later tegenaan? Was het echt een uniek jaar of reageren we tegenwoordig nog steeds hetzelfde op rampspoed? Een vergelijking met crisisjaar 2020, het jaar waarin corona opduikt, laat veel overeenkomsten zien, zoals bedreigingen, protesten, aarzelande leiders, complotdenkers en grote verdeeldheid.

Pamflettenoorlog

In januari 1672 lijkt er nog geen vuiltje aan de lucht. De Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden is van een klein protestants staatje uitgegroeid tot een maritieme supermacht. En dat alles onder leiding van een gewone burger: Johan de Witt, raadpensionaris van Holland. Toch staat de republiek aan de vooravond van grote veranderingen. Een jonge prins Willem III staat te trappelen om stadhouder te worden en er dreigt een oorlog met Engeland en Frankrijk. De regenten onder leiding van De Witt regelen hun zaakjes liever zelf, zonder een Oranje. Maar prins Willem wordt, als de oorlogsdreiging steeds duidelijker voelbaar wordt, tot kapitein-generaal van het verwaarloosde landleger benoemd. Wanneer in april de oorlog daadwerkelijk uitbreekt, wordt de roep van het volk om de prins tot bevelhebber en stadhouder van Holland te benoemen steeds luider. In de huidige tijd

zouden social media ontploffen, maar 350 jaar geleden brak een ware pamflettenoorlog uit. Het volk koos vooral de kant van de prins. De benoeming tot kapitein-generaal was niet meer genoeg: prins Willem III moest stadhouder worden, net als zijn overgrootvader, Willem de Zwijger, de Vader des Vaderlands.

Moordpartij bij de Gevangenpoort

Terwijl het Franse offensief vastloopt op de waterlinie, woedt de binnenlandse pamflettenoorlog voort. Alle tegenslagen worden in de schoenen van de regenten, met name de gebroeders De Witt, geschoven. Had Johan immers niet het landleger verwaarloosd, geld achterovergedrukt en het land verkwanseld aan Frankrijk? Men gelooft de wildste geruchten en veel mensen vinden dat alleen een Oranje het land kan redden. Begin juli kan Johan de Witt niet langer voorkomen dat de prins tot stadhouder wordt genoemd. Dit maakt echter geen einde aan de lastercampagne. Een stortvloed van gedrukte feiten, fabels, complotten en geruchten loopt uit op een afschuwelijke moordpartij bij de Gevangenpoort. Werden Johan en zijn broer Cornelis op 20 augustus slachtoffer van karaktermoord en *fake news*?

Van alle tijden

Nog op de dag van de moordpartij wordt Gaspar Fagel, rechterhand van Willem III, benoemd tot nieuwe raadpensionaris. De prins is dan al een maand stadhouder. De oorlog suddert voort en zal nog vier jaar duren. Tegen die tijd zit Willem stevig in het zadel en in 1688 schopt hij het zelfs tot koning van Engeland. Voor Willem persoonlijk was 1672 dus niet zo'n rampjaar; voor hem veranderde er veel ten goede. Hij zag een kans en greep die. Maar rampen zijn van alle tijden en alle plekken. Wat leren we ervan? Hoe bereiden we ons erop voor? Soms worden we erdoor overvallen of hebben we niet in de gaten dat de ellende al lang geleden is begonnen. Denk bijvoorbeeld aan klimaatverandering. De tentoonstelling *Rampjaar* legt niet alleen een link met 2020, maar daagt ook uit om na te denken over de toekomst. Welke rampen dienen zich aan? Waar zijn we bang voor? Welke maatregelen kunnen we nemen?

Johan de Witt twittert

In de aanloop naar deze tentoonstelling is de grote staatsman Johan de Witt tijdelijk tot leven gewekt op Twitter. Via het account @johandewitt1672 is het jaar door zijn ogen te volgen, van de start van (alweer) een handelsoorlog met Engeland tot zijn voortijdige dood. Ook zijn volgers en tegenstanders komen op Twitter aan het woord. Want ook in 1672 was de waarheid 'slechts een mening'. Als volger wordt je meegezogen in een verwarrende maalstroom van historische feiten en *fake news*. Wat kun je nog geloven? Juist nu een zeer actueel vraagstuk.

www.haagshistorischmuseum.nl

Meer informatie

Voor meer informatie of het opvragen van beeldmateriaal kunt u contact opnemen met:

Marita Smit | 06 2000 10 83 | smit@haagshistorischmuseum.nl

Haags Historisch Museum
Korte Vijverberg 7
2513 AB Den Haag

www.haagshistorischmuseum.nl

Haags
Historisch
Museum